



ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK
JMÉNEM REPUBLIKY

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátě složeném z předsedkyně Mgr. Jany Brothánkové a soudců JUDr. Petra Průchy a JUDr. Tomáše Langáška v právní věci žalobce: **D. L.**, zastoupen JUDr. Milanem Zápotočným, advokátem, se sídlem Telečská 7, 586 01 Jihlava, proti žalovanému: **Krajský úřad kraje Vysočina**, oddělení ostatních správních činností, se sídlem Žiškova 57, 587 33 Jihlava, týkající se řízení o žalobě proti rozhodnutí žalovaného č. j. KUJI 9770/2013 ze dne 11. 2. 2013, sp. zn. OOSČ 683/2012 OOSC/206/PM/2, v řízení o kasační stížnosti žalobce proti rozsudku Krajského soudu v Brně č. j. 41 A 28/2013 - 69 ze dne 30. 4. 2014,

t a k t o :

- I.** Kasační stížnost žalobce **se zamítá.**
- II.** Žalobce **nemá** právo na náhradu nákladů řízení o kasační stížnosti.
- III.** Žalovanému **se nepřiznává** náhrada nákladů řízení.

O d ů v o d n ě n í :

I.
Vymezení věci

[1] Magistrát města Jihlavy (dále též jen „Magistrát“) oznámením ze dne 20. 4. 2012 zahájil s žalobcem /stěžovatelem/ přestupkové řízení pro podezření z přestupku proti občanskému soužití podle § 49 odst. 1 písm. c) zákona č. 200/1990 Sb., o přestupcích, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „přestupkový zákon“). Předvolal jej současně na 14. 5. 2012 k ústnímu jednání, k němuž předvolal jako svědky i osoby, jimž žalobce ve dnech 29.

2. 2012 a 6. 3. 2012 vyhrožoval újmou na zdraví, nebo vůči nimž se měl dopustit i jiného hrubého jednání. *(Žalobce měl vyhrožovat, že jim a jejich psům „rozkope držky“, vylít na dveře bytu kbelík špinavé vody, vyhrožovat, že až někdo projde kolem jejich dveří „seřeže ho a vrazí mu kudlu do zad“, na společné chodbě bytového domu vyhrožovat dalšímu nájemci, že „mu zláme ruce“, na zastávce na ulici chytit poškozeného za krk).*

[2] Podle protokolu z jednání dne 14. 5. 2012 se dostavili k jednání předvolaní svědci a stěžovatel, který předložil Prohlášení ze dne 11. 5. 2012, v němž s odvoláním na § 16 a část ustanovení odst. 3 zákona č. 500/2004 Sb., správní řád (dále jen „správní řád“) uvedl, že jako osoba dlouhodobě žijící na území České republiky se hlásí k polské národnostní menšině a požádal, aby jednání bylo vedeno za účasti tlumočníka, kterého obstará správní orgán, a o vyhotovení veškerých písemností v polském jazyce (dále jen „Prohlášení“).

[3] Dne 16. 5. 2012 Magistrát zaslal stěžovateli znovu oznámení o zahájení přestupkového řízení rozšířené o jednání obdobné povahy, jehož se měl dopustit dne 28. 3. 2012, a předvolal jej k ústnímu jednání na den 11. 6. 2012. K předloženému Prohlášení a k žádosti o tlumočníka Magistrát uvedl, že této žádosti „nemůže vyhovět, neboť dalece přesahuje práva příslušníka národnostní menšiny, tradičně a dlouhodobě žijící na území ČR. Je třeba Vám přiznat práva, související s příslušností k národnostní menšině, která obecně vyplývají z čl. 25 odst. 2 písm. b) Listiny základních práv a svobod. Dle ust. § 9 zákona č. 273/2001 Sb., o právech příslušníků národnostních menšin a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů, máte právo na užívání jazyka národnostní menšiny v úředním styku. Toto právo blíže rozvádí ust. § 16 odst. 4 zákona č. 500/2004 Sb., správní řád, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „spr. řád“), tedy nikoliv § 16 odst. 3 správního řádu, na který Vaše podání odkazuje. Třetí odstavce rozvádí právo, vyjádřené v Listině základních práv a svobod v čl. 37 odst. 4, a upravuje situaci, kdy určitá osoba v řízení prohlásí, že neovládá jazyk, jímž se jednání vede, to však není Váš případ, což správní orgán může hned několika způsoby spolehlivě doložit. Ze znění § 16 odst. 4 spr. řádu vyplývá pro správní orgán, který vede řízení (za situace, kdy žádný jeho pracovník neovládá požadovaný jazyk, tedy v tomto případě polštinu), povinnost nahradit jmenovanému náklady tlumočení a náklady na pořízení překladu úředních písemností. Vaše žádost o „obstarání“ tlumočníka a „vyhotovování“ písemností v polském jazyce s tímto nekoresponduje, a proto jí správní orgán nemůže vyhovět. S ohledem na uvedené Vás vyzývám, abyste si pro ústní jednání, které je nařízeno na shora uvedený termín, sám obstaral tlumočníka, zapsaného v seznamu tlumočnicků, který bude jednání přítomen a zajistí, abyste nebyl Vámi tvrzenou špatnou znalostí češtiny dotčen na svých právech. Tento tlumočník Vám následně přeloží rozhodnutí ve věci. Náklady na tlumočení ústního jednání a na překlad tohoto předvolání a následného rozhodnutí ve věci samozřejmě uhradíme na základě faktury, Vámi vybraným tlumočnickem předložené.“

[4] Podle protokolu o ústním jednání ze dne 11. 6. 2012 se stěžovatel (obviněný z přestupku) k jednání dostavil, stejně tak jako všichni předvolaní svědci, a založil do spisu analýzu právních předpisů vztahujících se k jednacímu jazyku v řízení vedeném s příslušníkem národnostní menšiny. Následně požádal o vedení řízení v přítomnosti tlumočníka z jazyka polského, mluvil však na pracovníky přestupkového oddělení pouze polsky, proto obsah jeho žádosti nelze konstatovat s jistotou. Byl česky vyrozuměn, že na základě výzvy si měl sám přivést tlumočníka, kterého by mu správní orgán následně

pokračování

ustanovil. Po tomto sdělení odešel. U nařízeného jednání byli vyslechnuti všichni předvolaní svědci.

[5] Rozhodnutím ze dne 18. 6. 2012 Magistrát uznal stěžovatele vinným ze spáchání přestupků proti občanskému soužití podle § 49 odst. 1 písm. c) přestupkového zákona, kterých se dopustil dne 29. 2. 2012, 6. 3. 2012 a dne 28. 3. 2012, a uložil mu sankci dle § 11 odst. 1 písm. b) přestupkového zákona s přihlédnutím k § 49 odst. 2 přestupkového zákona, a to pokutu ve výši 12.000 Kč a dále povinnost nahradit náklady spojené s projednáním přestupku podle § 79 odst. 1 přestupkového zákona.

[6] Odvoláním napadené rozhodnutí Magistrátu (v němž stěžovatel uváděl stejné skutečnosti, jako později v podané žalobě a k němuž připojil Závěr č. 46 ze zasedání Poradního sboru ministra vnitra ke správnímu řádu ze dne 6. 11. 2006 a Realizace práva na tlumočníka v řízení zahajovaném z moci úřední a náklady na tlumočení) žalovaný rozhodnutím ze dne 11. 2. 2013 potvrdil podle § 90 odst. 5 správního řádu.

[7] Stěžovatel toto rozhodnutí žalovaného napadl žalobou podanou Krajskému soudu v Brně (dále jen „krajský soud“), který rozsudkem ze dne 30. 4. 2014, č. j. 41 A 28/2013 - 69, žalobu zamítl. Rozsudek krajského soudu, stejně jako všechna dále citovaná rozhodnutí Nejvyššího správního soudu, je dostupný na www.nssoud.cz a soud na něj na tomto místě pro stručnost zcela odkazuje.

II. Kasační stížnost

[8] Stěžovatel podal proti tomuto rozsudku krajského soudu kasační stížnost z důvodů uvedených v § 103 odst. 1, písm. a), b) a d) zákona č. 150/2002 Sb., soudní řád správní (dále jen „s. ř. s.“).

[9] Stěžovatel tvrdí, že krajský soud na daný případ sice aplikoval správný právní předpis (§ 16 odst. 3, 4 správního řádu), avšak vyvodil nesprávný právní závěr, zcela pominul skutkový stav případu. Nesouhlasí se závěrem, že jeho tvrzení, že nerozumí českému jazyku v takové míře, aby porozuměl obsahu úředních jednání, je zcela účelové, neboť bylo bezpečně prokázáno, že hovoří a rozumí česky. Odvozuje-li to krajský soud mj. z toho, že nepožadoval tlumočit přednesy jeho zástupkyně v češtině, oponuje tomu stěžovatel tím, že s ní byl domluven dopředu na obsahu jejích přednesů a kdyby bylo třeba něco vyjasnit, že požádá o tlumočení.

[10] Při hodnocení důkazů se krajský soud opřel toliko o tvrzení přímých či nepřímých účastníků správního řízení zahájeného s ním, tyto osoby jsou s žalobcem v rozepři, jejich křivému obvinění se chtěl bránit, jejich věrohodností se soud nezabýval. Byla-li by mu dána možnost jednat prostřednictvím tlumočníka, byl by schopen jejich nepodložené obvinění vyvrátit.

[11] Krajský soud se nevypořádal s námitkou, že Magistrát nemohl posuzovat to, v jaké míře rozumí či nerozumí českému jazyku, ani se nezabýval oprávněností jeho nároku na

ustanovení tlumočnicka při jednání z moci úřední, řešil jen míru porozumění českému jazyku. V žádném právním předpisu není zakotvena míra porozumění jednacím jazyku, která by určovala, kdo má na tlumočnicka nárok a kdo nikoli. Dovolává se proto svého práva na tlumočnicka dle znění § 16 odst. 3 správního řádu.

[12] Stěžovatel tvrdí, že jako občanu České republiky, který se hlásí k polské národnostní menšině, mu příslušela práva národnostních menšin dle Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod ve znění protokolů č. 3,5 a 8 (Sdělení Federálního ministerstva zahraničních věcí č. 209/1992 Sb., dále jen „Úmluva“). Tato práva mu přísluší i na základě zásad fungování Evropské unie, vyplývají mj. z Listiny základních práv Evropské unie, z Evropské úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod, z dalších předpisů i z judikatury Soudního dvora Evropské unie a Evropského soudu pro lidská práva. Je přesvědčen, že nelze právo garantované Listinou základních práv a svobod (zákonem č. 2/1993 Sb., dále jen „Listina“), ani Úmluvou omezit, přísluší mu proto právo jednat před správním orgánem v jazyce své národnostní menšiny. Dlouhodobým pobýváním v zahraničí a neužíváním českého jazyka ztratil znalost tohoto jazyka, nehovoří jím na úrovni běžného občana. Proto se v přestupkovém řízení chtěl hájit v jazyce polském, v němž přemýšlí a dobře se vyjadřuje a jsou mu srozumitelné i pojmy úředního jazyka.

[13] Závěru soudu, že si měl dle § 16 odst. 4 správního řádu obstarat tlumočnicka sám, přičemž náklady tlumočení by poté správní orgán uhradil, oponuje. Takový výklad bez návaznosti na čl. 6 odst. 3 písm. e) Úmluvy (per analogiam pro správní delikty) a čl. 10 Ústavy ČR, není podle stěžovatele správný. V řízení zahajovaném z moci úřední, zejména v řízení o správních deliktech, které je sankčním řízením, platí obdobně jako v trestním řízení zásada, že pachatel neprokazuje svoji nevinu a je-li tak v řízení pomoc tlumočnicka nezbytná, nemůže ji správní orgán ponechat na tom, kdo tlumočnicka potřebuje, když zajištění důkazu či jiný úkon je výlučně v jeho zájmu. v zájmu veřejném. Proto je nutno se řídit Úmluvou, která každému obviněnému z trestného činu zaručuje bezplatnou pomoc tlumočnicka. Potřeba tlumočnicka nepodléhá posouzení správního orgánu. Požadavek, aby si tlumočnicka zajistil sám, považuje za zásah do svých práv ve smyslu čl. 37 odst. 4 Listiny; v případě, že by nebyl tlumočnick (kterého si zvolí) ustanoven, nemá žádnou záruku, že náklady na něj ponese správní orgán. Právní úpravu práva na tlumočnicka spojenou s aktivitou účastníka řízení považuje za vhodnou jen ve vztahu k řízení zahajovanému na žádost. Jinak je nutno analogicky postupovat podle § 16 odst. 5 správního řádu.

[14] Žalovaný vzhledem k tomu, že stěžovatel neuvedl žádné nové skutečnosti, se ztotožnil se závěry napadeného rozsudku a navrhl zamítnutí kasační stížnosti.

III.

Posouzení věci Nejvyšším správním soudem

[15] Nejvyšší správní soud posoudil důvodnost kasační stížnosti v mezích jejího rozsahu a uplatněných důvodů (§ 109 odst. 3, 4 s. ř. s.). Stěžovatel je osobou oprávněnou k podání kasační stížnosti, neboť byl účastníkem řízení, z něhož napadený rozsudek Krajského soudu v Brně vzešel (ustanovení § 102 s. ř. s.), kasační stížnost je včasná (ustanovení § 106

pokračování

odst. 2 s. ř. s.) a přípustná, neboť nejsou naplněny důvody podle ustanovení § 104 s. ř. s. způsobující její nepřipustnost.

[16] Nejvyšší správní soud přezkoumal důvodnost kasační stížnosti v souladu s ustanovením § 109 odst. 3 a 4 s. ř. s., v mezích jejího rozsahu a uplatněných důvodů. Zkoumal přitom, zda napadené rozhodnutí netrpí vadami, k nimž by musel přihlédnout z úřední povinnosti (§ 109 odst. 3, 4 s. ř. s.). Podle § 109 odst. 4 s. ř. s. je *Nejvyšší správní soud vázán důvody kasační stížnosti; to neplatí, bylo-li řízení před soudem zmatečné [§ 103 odst. 1 písm. c)] nebo bylo zatíženo vadou, která mohla mít za následek nezákonné rozhodnutí o věci samé, anebo je-li napadené rozhodnutí nepřezkoumatelné [§ 103 odst. 1 písm. d)], jakož i v případech, kdy je rozhodnutí správního orgánu nicotné*. Tyto vady, k nimž by musel přihlédnout z úřední povinnosti, Nejvyšší správní soud neshledal.

[17] Stěžovatel podal kasační stížnost z důvodů uvedených v ustanovení § 103 odst. 1 písm. a), b) a d) s. ř. s. Podle písm. a) tohoto ustanovení lze kasační stížnost podat z důvodu tvrzené „nezákonnosti spočívající v nesprávném posouzení právní otázky soudem v předcházejícím řízení.“ Nesprávné posouzení právní otázky soudem v předcházejícím řízení spočívá v tom, že na správně zjištěný skutkový stav je aplikován nesprávný právní názor. Podle písm. b) téhož ustanovení lze kasační stížnost podat z důvodu tvrzené „vady řízení spočívající v tom, že skutková podstata, z níž správní orgán v napadeném rozhodnutí vycházel, nemá oporu ve spisech nebo je s nimi v rozporu, nebo že při jejím zjišťování byl porušen zákon v ustanoveních o řízení před správním orgánem takovým způsobem, že to mohlo ovlivnit zákonnost, a pro tuto důvodně vytýkanou vadu soud, který ve věci rozhodoval, napadené rozhodnutí správního orgánu měl zrušit; za takovou vadu řízení se považuje i nepřezkoumatelnost rozhodnutí správního orgánu pro nesrozumitelnost.“ Podle písm. d) téhož ustanovení lze kasační stížnost podat z důvodu tvrzené „nepřezkoumatelnosti spočívající v nesrozumitelnosti nebo nedostatku důvodů rozhodnutí, popřípadě v jiné vadě řízení před soudem, mohla-li mít taková vada za následek nezákonné rozhodnutí o věci samé.“

[18] Kasační stížnost není důvodná.

[19] Stěžovatel v kasační stížnosti předně namítá nezákonnost napadeného rozsudku krajského soudu, kterou spatřuje v nesprávném posouzení právní otázky, a to, zda dle § 16 odst. 3 až 5 správního řádu, byl správní orgán (Magistrát) povinen na základě jím učiněného Prohlášení v přestupkovém řízení mu (jako obviněnému z přestupku) ustanovit tlumočníka z polského jazyka sám. Postup Magistrátu, který jej vyzval, aby si tlumočníka obstaral, s tím, že náklady na provedení tlumočnických úkonů správní orgán uhradí, byl podle stěžovatele nezákonný; krajský soud neměl proto tento postup aprobovat.

[20] Dle čl. 6 odst. 3 písm. a) a e) Úmluvy má každý obviněný z trestného činu (jakož i z přestupku) právo, aby byl neprodleně a v jazyce, jemuž rozumí, seznámen s povahou a důvody obvinění a na bezplatnou pomoc tlumočníka. Způsob realizace těchto práv je upraven postupy stanovenými právními předpisy; z Úmluvy přímo požadavek, aby povinnost zajistit tlumočníka byla založena správnímu orgánu, nevyplývá, nýbrž lze vyvozovat toliko, že vyvstane-li potřeba tlumočníka, pak tato služba bude poskytnuta

bezplatně (náklady na její poskytnutí nepůjdou za účastníkem takového řízení, ale za státem). Důvodem je zde obecný princip rovnosti před zákonem, zákaz diskriminace osob neznalých jazyka, v němž se řízení vede.

[21] Stejně tak Listina v čl. 37 odst. 4 stanoví toliko, že *„kdo prohlásí, že neovládá jazyk, jímž se vede jednání, má právo na tlumočníka“*. Postup, jakým je tomu, kdo takové prohlášení učiní, zajištěno či umožněno toto právo realizovat, stanoví opět konkrétní právní předpisy. Čl. 25 odst. 2, písm. b) Listiny zaručuje *„za podmínek stanovených zákonem“* příslušníkům národnostních menšin právo užívat jejich jazyka v úředním styku. Podmínky pro výkon tohoto práva užívat jazyk národnostní menšiny v úředním styku a před soudy dle § 9 zákona č. 273/2001 Sb., o právech příslušníků národnostních menšin a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů, lze nalézt mj. např. právě v předpisech uvedených v odkazu pod čarou k § 9 uvedeného zákona.

[22] Z právní úpravy vyplývá rozdílný postup pro případy, kdy potřeba tlumočníka vyvstane např. ve správním řízení (§ 16 správního řádu) či obdobném „administrativním“ řízení (§ 3 zákona č. 337/1992 Sb., s účinností od 1. 1. 2011 § 76 odst. 3 zákona č. 280/2009 Sb., daňový řád; § 33 zákona č. 182/1993 Sb.) oproti řízení soudnímu (např. § 18 odst. 2 o. s. ř.), nebo kdy jde o řízení vůči cizinci, či příslušníku národnostní menšiny, jiný postup je stanoven pro řízení trestní (§ 2 odst. 14, § 28-29 zákona č. 141/1961 Sb., o trestní řád) apod. Rozdíl konkrétního postupu je dán tím, že práva nemohou být vnucována orgánem veřejné moci; právo musí být nejprve uplatněno, aby vznikla povinnost orgánu veřejné moci jej respektovat, a to v situaci, kdy je shledáno, že ten, kdo se práva dovolává, skutečně jej využít potřebuje (k tomu srov. usnesení Ústavního soudu sp.zn. II. ÚS 405/12). I v řízení vedeném z moci úřední, resp. i v přestupkovém popř. trestním řízení pak platí, že tohoto práva nesmí být zneužito. V usnesení Ústavního soudu sp. zn. IV. ÚS 394/01 Ústavní soud uvedl: *„Smyslem práva zakotveného v ustanovení čl. 37 odst. 4 Listiny je zajistit, aby účastník řízení, který neovládá jazyk, v němž řízení probíhá, nebyl touto skutečností znevýhodněn a po jazykové stránce rozuměl všemu podstatnému, co je v řízení řečeno. Tohoto práva však nesmí být zneužito k záměrnému a účelovému prodlužování řízení, jeho zdržování a zvyšování jeho nákladů za situace, kdy účastník řízení zcela evidentně a bez sebemenších pochyb jazyk, v němž se vede jednání, ovládá.“*

[23] V daném konkrétním případě byl Magistrát vázán § 16 správního řádu, který v odst. 1 stanoví, že *v řízení se jedná a písemnosti se vyhotovují v českém jazyce. Účastníci řízení mohou jednat a písemnosti mohou předkládat i v jazyce slovenském*. Podle § 16 odst. 3 správního řádu *každý, kdo prohlásí, že neovládá jazyk, jímž se vede jednání, má právo na tlumočníka (čl. 37 odst. 4 Listiny základních práv a svobod) zapsaného v seznamu tlumočnicků, kterého si obstará na své náklady. V řízení o žádosti si žadatel, který není občanem ČR, obstará tlumočníka na své náklady sám, nestanoví-li zákon jinak (zákon č. 325/1999 Sb.)*.

[24] Podle § 16 odst. 4 správního řádu *občan ČR příslušející k národnostní menšině, která tradičně a dlouhodobě žije na území ČR (zákon č. 273/2001 Sb., o právech příslušníků národnostních menšin a o změně některých zákonů ve znění zákona č. 320/2002 Sb.), má před správním orgánem právo činit podání a jednat v jazyce své národnostní menšiny. Nemá-li správní orgán úřední osobu znalou jazyka národnostní menšiny, obstará si tento občan*

pokračování

tlumočnicka zapsaného v seznamu tlumočnicků. Náklady tlumočení a náklady na pořízení překladu v tomto případě nese správní orgán.

[25] Nejvyšší správní soud se otázkou aplikace práva na tlumočnicka (byť ve vztahu k řízení o správě daní) zabýval v rozsudku č.j. 2 Afs 36/2007- 86, v něm mj. vyslovil, že „Ústavní záruky dané osobám neovládajícím jazyk, jímž se vede jednání před orgánem veřejné moci, jsou podle stanoviska Ústavního soudu ze dne 25. 10. 2005, sp. zn. Pl. ÚS – st. 20/05, publikovaného na www.concourt.cz, určitým způsobem limitovány. Podle tohoto stanoviska základní právo účastníka řízení na pomoc tlumočnicka ve smyslu čl. 37 odst. 4 LZPS nelze rozšiřovat pomocí interpretace, resp. konkretizace čl. 36 odst. 1 LZPS jako obecného ustanovení o spravedlivém řízení. Dále stanovisko vychází ze zásady, že základní právo garantované čl. 37 odst. 4 LZPS nedopadá na písemný styk soudu s účastníky řízení a naopak. Stanovisko však k tomu dodává, že to nevylučuje, aby zákonná úprava poskytla vyšší standard.

[26] Základní právo garantované čl. 37 odst. 4 Listiny základních práv a svobod a jeho provedení předpisy "jednoduchého" práva ovšem nemůže být vyloženo bez ujasnění jeho smyslu a účelu. Právo na tlumočnicka slouží k zajištění fair procesu (lhostejno, zda v řízení před soudem či v řízení před správním orgánem) tím, že kompenzuje nevýhodu, kterou má účastník takového řízení, jenž nerozumí jazyku, v němž se řízení vede. Nemá-li tato kompenzace být pouze formální a bezúčelná, musí být právo na tlumočnicka vždy zajištěno v míře a způsobem odpovídajícím povaze toho kterého řízení o právech a povinnostech, jehož je osoba, která tlumočnicka potřebuje, účastníkem, příp. jiným zainteresovaným aktérem; v tomto ohledu pak zejména nelze zcela striktně rozlišovat mezi ústním jednáním a některými písemnými úkony účastníka.... Tlumočnick je tedy jistě v první řadě nezbytný tehdy, musí-li účastník se soudem či správním orgánem komunikovat bezprostředně, tj. zejména při ústním jednání; začasté však jeho potřeba vzhledem k povaze řízení vyvstane i tehdy, kdy se bude jednat o komunikaci vyžadující od účastníka reakci sice nikoli bezprostřední, ale přesto velmi rychlou a takovou, která zásadně ovlivní další postup v řízení.

[27] Na druhé straně nutno vzít v úvahu, že právo na tlumočnicka má kompenzovat "imanentní" nevýhodu toho, kdo nerozumí jazyku, v němž se vede řízení, ovšem nesmí mu na druhé straně poskytovat neodůvodněnou výhodu. Nesmí především sloužit k umělému vyvolávání průtahů a natolik komplikovat a prodražovat příslušné řízení, že by se stalo fakticky neskončitelným nebo skončitelným jen za cenu neúměrných nákladů. Systém rozhodování o právech a povinnostech totiž musí fungovat v reálném čase a náklady na něj musí být pro stát a společnost únosné, neboť jinak takový systém nemůže být dlouhodobě funkční a zhroutil by se takřkajíc "sám do sebe" zahlcením nadměrnými požadavky na něj kladenými. Řečeno se starými Římany – *summum ius, summa iniuria* (viz např. Marcus Tullius Cicero, *De Officiis Liber Primus*, kap. 10, odst. 33, citováno dle elektronické verze na <http://www.thelatinlibrary.com/cicero/off1.shtml#10>). Znamená to tedy také, že určité důsledky své nevýhody, spočívající v tom, že nerozumí jazyku, v němž se vede řízení, musí dotýčná osoba snášet a že je musí kompenzovat vlastní zvýšenou aktivitou v řízení. Zejména je po ní spravedlivé požadovat, aby skutečnost, že jazyku, v němž se vede řízení, nerozumí, dala příslušnému orgánu najevo, je-li schopna tak učinit. Tuto schopnost pak je nutno posuzovat zejména vzhledem k jejím obecným komunikačním schopnostem, stupni znalosti češtiny či případně míře vzdálenosti jazyka či jazyků, kterým rozumí, od češtiny a s ohledem na míru

její obeznámenosti s poměry v České republice a jejími společenskými a právními institucemi. Dále po takové osobě lze spravedlivě požadovat, aby si sama opatřila překlad listin, zasílaných jí správním orgánem či soudem, anebo – ovšem jen a pouze tehdy, není-li něčeho takového vzhledem svým poměrům schopna – aby alespoň dotyčnému orgánu dala neprodleně po jejich obdržení najevo, že jim nerozumí, a aby alespoň v základních rysech předestřela, proč není schopna si překlady zajistit sama, a požádala správce daně o součinnosti při zajištění tlumočnicka pro tento účel. ...

[28] *Při zajištění práva na tlumočnicka zákon legitimně rozlišuje mezi občany České republiky, příslušejícími k některé národnostní menšině, a mezi ostatními fyzickými osobami... Obiter dictum poznamenejme, že příslušníkům národnostních menšin se v § 3 odst. 2 d. ř. zaručuje právo "jednat před správcem daně" ve "svém jazyce" (tj. v jejich prvním komunikačním jazyce, je-li jím jiný jazyk než čeština) za předpokladu, že si sami obstarají tlumočnicka zapsaného v seznamu tlumočnicků. Zákon zde má za to, že občan České republiky, který je příslušníkem národnostní menšiny, si bude vždy schopen opatřit tlumočnicka sám, že však na druhé straně, vzhledem k úzké historicky dané vazbě této osoby k České republice a zároveň k jejímu historicky danému "znevýhodnění" spočívajícímu v tom, že ačkoli žije v českém prostředí, jejím prvním komunikačním jazykem není čeština, je třeba toto znevýhodnění kompenzovat ekonomicky tak, že náklady na tlumočnicka ponese vždy správce daně. "Jednáním před správcem daně" nutno – zejména proto, že daňový řád téhož pojmu v obdobném kontextu užívá v § 3 jak v odst. 1 větě první, tak v odst. 2 větě druhé – pro účely obou odstavců rozumět veškerou komunikaci dotyčné osoby se správcem daně. To samozřejmě znamená v první řadě bezprostřední ústní komunikaci při tzv. ústním jednání, jak je o něm zmínka v § 3 odst. 1 větě třetí d. ř., ale také komunikaci písemnou. U příslušníka národnostní menšiny ovšem právo jednat před správcem daně v jeho jazyce neznámá v tomto smyslu nic jiného než právo na to, aby jeho bezprostřední komunikace se správcem daně byla na náklady správce daně tlumočena tlumočnickem, kterého si sám daňový subjekt obstará, a aby obsah písemností, které on podává správci daně nebo které doručuje správce daně jemu, byl v rozsahu, v jakém to bude postačovat ke kompenzaci jazykové nevýhody, takovýmto tlumočnickem dotyčnému přeložen na náklady státu."*

[29] *Postup stanovený v § 16 odst. 4 správního řádu, jímž má být realizováno právo na tlumočnicka v případě účastníka řízení, jímž je příslušník národnostní menšiny, je srovnatelný s postupem posuzovaným v předně uvedeném rozsudku. Nejvyšší správní soud v nyní projednávané věci neshledal důvod se odchýlit od závěrů v tomto rozsudku uvedených, byť vyslovených i obiter dictum.*

[30] *Stěžovatelem uváděná právní konstrukce je nesprávná. Absence úpravy postupu pro ustanovení tlumočnicka příslušníkovi národnostní menšiny není pochybením zákonodárce, které je třeba odstranit výkladem pomocní analogie legis. S ohledem na shora předestřené důvody zákonodárce nestanovil povinnost správnímu orgánu ustanovit příslušníku národnostní menšiny tlumočnicka bezprostředně po jeho prohlášení (ani povinnosti obdobné, jako jsou stanoveny v § 28 trestního řádu orgánům činným v trestním řízení), nýbrž za přiměřený způsob zajištění práva na tlumočnicka shledal, aby si ve správním řízení účastník řízení, příslušník národnostní menšiny, tlumočnicka obstaral sám, a to na náklady státu.*

pokračování

[31] Z jednoznačného znění § 16 odst. 4 správního řádu nelze analogicky vyvozovat postup správního orgánu ke splnění „povinnosti“, kterou zákon nestanoví, jak nesprávně uvádí stěžovatel. Správní orgán nebyl povinen stěžovateli sám obstarat tlumočníka a postupoval naprosto v souladu s právními předpisy, když vyrozuměl stěžovatele, aby si tlumočníka obstaral sám na náklady správního orgánu. Právo garantované Listinou, a to „*bez jakéhokoli důvodu ze strany správního orgánu*“, jak stěžovatel tvrdí, v předmětném řízení nebylo nijak omezeno a už vůbec ne bezdůvodně samotným správním orgánem, neboť ten postupoval v souladu se správním řádem. Magistrát odročil jednání, aby měl žalobce možnost obstarat si na jednání tlumočníka a vyrozuměl ho, že všechny náklady uhradí. Proto nebylo nijak porušeno jeho ústavně zaručené právo na tlumočníka, ale zajištěno v souladu se zákonem. To, že žalobce tohoto práva nevyužil, tlumočníka si neobstaral a poté jednání dobrovolně opustil, nelze považovat za pochybení správního orgánu a potažmo také soudu, který tento postup aproboval.

[32] Jak ostatně také sám žalobce uvádí, dle Úmluvy má každý obviněný z trestného činu (jakož i z přestupku) právo na bezplatnou pomoc tlumočníka. Postup, kterým správní orgán stanovil, že ponese náklady na tlumočníka, kterého si žalobce vybere, byl zcela v souladu s Úmluvou a ústavním pořádkem České republiky.

[33] Stěžovatel vytýká krajskému soudu, že se nevypořádal s jeho námitkou, že Magistrát nemohl posuzovat, v jaké míře rozumí žalobce českému jazyku a nezabýval se oprávněností jeho nároku na ustanovení tlumočníka při jednání z moci úřední. Z obsahu správního i soudního spisu vyplývá, že stěžovatel právo na tlumočníka uplatňoval a trval na něm s odkazem na Závěr č. 46 zasedání poradního sboru ministra vnitra ke správnímu řádu ze dne 6. 11. 2006, podle něhož: *A. V řízení o správním deliktu má účastník řízení na základě čl. 6 odst. 3 písm. e) Evropské úmluvy o lidských právech a základních svobodách právo na to, aby mu za podmínek § 16 odst. 3 a 4 správního řádu správní orgán ustanovil tlumočníka na své náklady. B. Správní orgán ustanoví tlumočníka analogicky k § 16 odst. 5 správního řádu usnesením.*“ Dovolával se v odůvodnění tohoto Závěru č. 46 vysloveného stanoviska, že v řízení vedeném z moci úřední, resp. o správních deliktech nelze aplikovat část věty § 16 odst. 3 a 4 správního řádu „*kterého si obstará na své náklady*“, a to pro povahu samotného sankčního řízení, založeného na tom, že pachatel neprokazuje svoji nevinu, ale naopak správní orgán jeho vinu a nelze tak realizaci tohoto práva ponechat na tom, kdo tlumočníka potřebuje, když zajištění či opatření důkazu či jiný úkon je v zájmu veřejném. Stěžovatel dovozoval, že učiní-li Prohlášení, je správní orgán bez dalšího povinen mu tlumočníka ustanovit. Závěr č. 46, jehož se dovolává, však realizaci tohoto práva způsobem předestřeným vztahuje k tomu, kdo tlumočníka potřebuje; činí tak pro případy, kdy je v řízení o správním deliktu pomoc tlumočníka nezbytná.

[34] Magistrát i žalovaný v odůvodnění rozhodnutí ohledně způsobu realizace práva na tlumočníka dospěli k závěru, že ze strany obviněného jde pouze o obstrukční jednání, neboť z úřední činnosti bylo Magistrátu známo, že obviněný ovládá český jazyk; v souladu s ustanovením § 16 odst. 4 správního řádu mu právo jednat v jazyce své národnostní menšiny bylo zachováno, jeho procesní pasivita využití tohoto práva zabránila. Skutkový stav byl podle závěru obou orgánů zjištěn nepochybně. Protože žalobce v podané žalobě

tyto závěry zpochybňoval, reagoval krajský soud na tvrzení žalobce „že českým jazykem nehovoří na úrovni běžného občana České republiky a ne všemu rozumí“, pro jednání před soudem žalobci tlumočnicka ustanovil (dle § 18 o. s. ř. ve spojení s § 64 s. ř. s.) a v odůvodnění rozsudku následně hodnotil, zda v řízení vyvstala objektivní potřeba (nezbytnost) ustanovit tlumočnicka, nebo zda ze strany žalobce došlo ke zneužití práva na tlumočnicka a jeho tvrzení bylo účelové (k tomu srov. usnesení Ústavního soudu sp. zn. III. ÚS 326/2000, sp. zn. IV. ÚS 1765/07, bod 17).

[35] Krajský soud nevycházel pouze z tvrzení svědků, jak uvádí stěžovatel, ale také ze skutečností známých správnímu orgánu z jeho úřední činnosti, na základě nichž vyvodil závěr o znalosti českého jazyka žalovaný. Krajský soud svůj závěr, že žalobce hovoří a rozumí česky opřel o tvrzení i samotného žalobce, že žalobce žil sice v rodině, kde se hovořilo polsky, celou školní docházku absolvoval v jazyce českém, tedy s česky mluvícími spolužáky i učiteli, absolvoval v jazyce českém i další navazující studium na střední škole, ve svých 17-ti letech, si dělal autoškolu, a to opět v českém jazyce, přičemž i zkoušky probíhaly v jazyce českém, tedy i pravidla silničního provozu se musel nutně učit v jazyce českém a zkoušky skládal v jazyce českém, když na území ČR získal řidičské oprávnění. Tvrzení žalobce (že česky dobře nerozumí) pokládal za tvrzení ryze účelové, když sám uvedl, že jeho sestra, která vyrůstala ve stejné rodině, hovoří i rozumí česky, a pověřuje ji i zastupováním, nebo si ji bere na některá úřední jednání; zmocňuje k úředním jednáním na území ČR i svou manželku, o níž však uvádí, že česky hovoří hůře než on, takže je zřejmé, že i ona musí rozumět česky a česky mluvit. Krajský soud vycházel z úředního záznamu policisty založeného v přestupkovém spise, s nímž dne 8. 3. 2012 telefonicky ohledně přestupkového jednání hovořil pouze česky, z Protokolu o podání vysvětlení z 28. 7. 2011, kdy žalobce podával vysvětlení u Magistrátu města Jihlavy pouze česky a byl u tohoto jednání sám, z protokolu z živnostenského úřadu, který u jednání soudu předložil k nahlédnutí zástupce žalovaného, když žalobce ani nepopíral, že při jednání se živnostenským úřadem česky hovořil a kdy žalobce podniká na území ČR, provozuje restauraci. Vyvrátil rovněž tvrzení žalobce, že v letech 2009 – 2011 by bydlel pouze v Polsku a neměl žádný kontakt s češtinou, neboť např. z Protokolu o podání vysvětlení z 28. 7. 2011 plyne, že byl v tuto dobu na území ČR a byl také předvoláván na adresu na území v ČR. V řízení před krajským soudem byl přítomen tlumočnick, žalobce pak i při jednání před soudem nepožadoval tlumočit přednesy jeho zástupkyně s tím, že je s ní domluven, co bude uvádět. Krajský soud k tomu poukázal na to, že však nemohl žalobce vědět, na co bude jeho zástupkyně tázána, nebo jak bude reagovat. Oponuje-li stěžovatel v kasační stížnosti jen této poslední uvedené úvaze krajského soudu, nelze mu vzhledem ke všem zjištěním přisvědčit. Nelze přehlédnout, že stěžovatel sám v jiných případech komunikuje v českém jazyce se správními úřady a že se na území České republiky narodil, zdržuje se zde a podniká v Jihlavě (úředního záznamu Policie ČR z 21. 3. 2012), je majitelem restaurace. Nic nenasvědčuje tomu, že by při styku ať s veřejností nebo s pracovníky, které ve svém podniku zaměstnával, používal služeb tlumočnicka, příp. jiného než českého jazyka. Z protokolu o jednání před krajským soudem plyne, že žalobce, ač byl jednání tlumočnick přítomen, setrval toliko na svém tvrzení o porušení práva na tlumočnicka před správním orgánem, vůči zjištěním o naplnění skutkové podstaty přestupku relevantní námitky nevznesl.

pokračování

[36] Tvrzení stěžovatele, že postup Magistrátu, který v řízení o přestupku podle § 16 odst. 4 správního řádu vyžadoval, aby si tlumočníka obstaral sám, je v rozporu se zásadou zákazu sebeobviňování, Nejvyšší správní soud nepřisvědčil. Realizace práva na tlumočníka, ať již postupem podle tohoto ustanovení, či ustanovením tlumočníka správním orgánem, je ve vztahu k dodržení této zásady indiferentní.

[37] Nejvyšší správní soud se proto ztotožňuje se závěry správních orgánů a krajského soudu o účelovosti jednání stěžovatele. Je zřejmé, že stěžovatel svá práva uplatňoval zneužívajícím způsobem, když tvrdil svou neznalost českého jazyka a nevyužil práva na tlumočníka způsobem, jakým mu to bylo umožněno. Lze se důvodně domnívat, že jeho jednání směřovalo k vyhnutí se přestupkovému řízení neoprávněnými požadavky na činnost správního orgánu a k následnému zániku odpovědnosti za přestupek ve smyslu § 20 zákona č. 200/1990 Sb., o přestupcích, ve znění pozdějších předpisů. Závěrem pak nezbyvá, než uvést, že výkon práv směřující k jejich zneužití nepožívá a nezaslouží ochrany.

IV. Závěr a náklady řízení

[38] Z výše uvedených důvodů Nejvyšší správní soud dospěl k závěru, že kasační stížnost není důvodná.

[39] O nákladech řízení rozhodl Nejvyšší správní soud podle § 60 odst. 1, 2 s. ř. s. ve spojení s § 120 téhož zákona. Stěžovatel neměl ve věci úspěch, nemá proto právo na náhradu nákladů řízení. Žalovaný náhradu nákladů řízení o kasační stížnosti nežádal a nad rámec běžných činností mu náklady nevznikly, proto mu soud náhradu nákladů nepřiznal.

P o u č e n í: Proti tomuto rozsudku **n e j s o u** opravné prostředky přípustné.

V Brně dne 30. října 2014

Mgr. Jana Brothánková
předsedkyně senátu